

Arkitektur i Rom

Paladser og kirker

(samt et lille rundtempel)

Inspiration til arkitektur”læsning” i Rom.

Eksempler fra renæssance og barok.

Renæssancepaladset

Leon Battista Alberti:

Palazzo Rucellai i Firenze – 1445–70

Flere antikke kendetegn:

Se f.eks. søjleordenen

1.

2

3

Pilaster:
flad vægpille
med kapitæl

korintisk

jonisk

dorisk

Et forbillede fra Firenze

Klassisk søjleorden – med tilføjelser (#5)

Arkitrav

Arkitrav

1

2

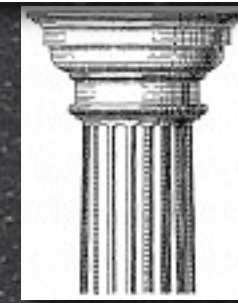
3

4

5

1) Dorisk søjleorden

Dorisk søjleorden. Her findes ingen basis, søjleskaftet står direkte på gulvet (*stylobatet*) og er udstyret med 16-20 lodrette furer (*kannelurer*). Skaftet bliver tyndere opefter, men viser en tydelig midtsvulmen (*entasis*). Foroven findes flere riller eller ringe omkring skaftet (*anuli*), herover følger kapitælet, der består af den udkragende del (*echinos*) og den kvadratiske dækplade (*abacus*). Kapitælet bærer entablementet, som er det vandrette bjælkelag, der nederst består af den glatte arkitrav, derpå frisen sammensat af triglyffer og metoper samt øverst gesimsen.

2) Jonisk søjleorden

Jonisk søjleorden. Den har en basis bestående af en kvadratisk sokkelplade, hvorpå hviler to cirkulære skiver med udbugnende rund kant. Søjleskaftet har op til 24 kannelurer og har som den doriske entasis, men er slankere end denne. Kannelurerne afsluttes halvrundt under kapitælet. Karakteristisk for dette er de to volutter, der er forbundet med hinanden hen over kapitælets krop. Entablementet består nederst af arkitraven delt horisontalt i tre bånd (*fascier*), derover normalt en frise med billedlig udsmykning samt øverst gesimsen.

3) Korintisk søjleorden

Korintisk søjleorden. En særform af den joniske, som hovedsalig adskiller sig fra denne ved kapitælets særlige form. Det består af 16 bjørneklo- (*akantus*) blade anbragt i to kranse med otte i hver over hinanden. Ud af bladkransen kommer foroven otte volutpar, fire til hjørnerne og fire til midten af hver af kapitælets sideflader.

4) Komposite søjleorden

Komposite søjleorden. Dens voluter er mere fremtrædende end den korintiskes.

5) Toskansk (etrusisk) orden

Toskansk (*etrusisk*) orden. Er en afledning af den doriske, idet den har basis og to tykke ringe under kapitælet, ofte er den toskanske orden uden kannelering.

Renæssance

Efter **klassisk** forbillede

Rundtemplets orden og harmoni –
enkelhed og strengthed

Cirkelkomposition

symmetri

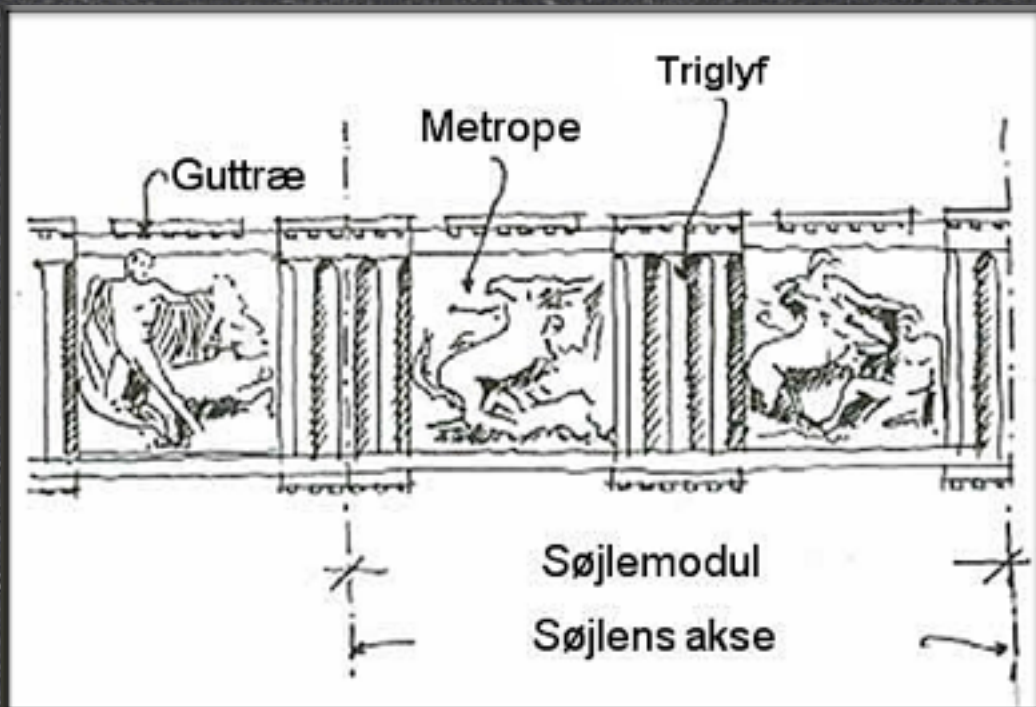
porticus

toskansk søjleorden – afledning af den doriske

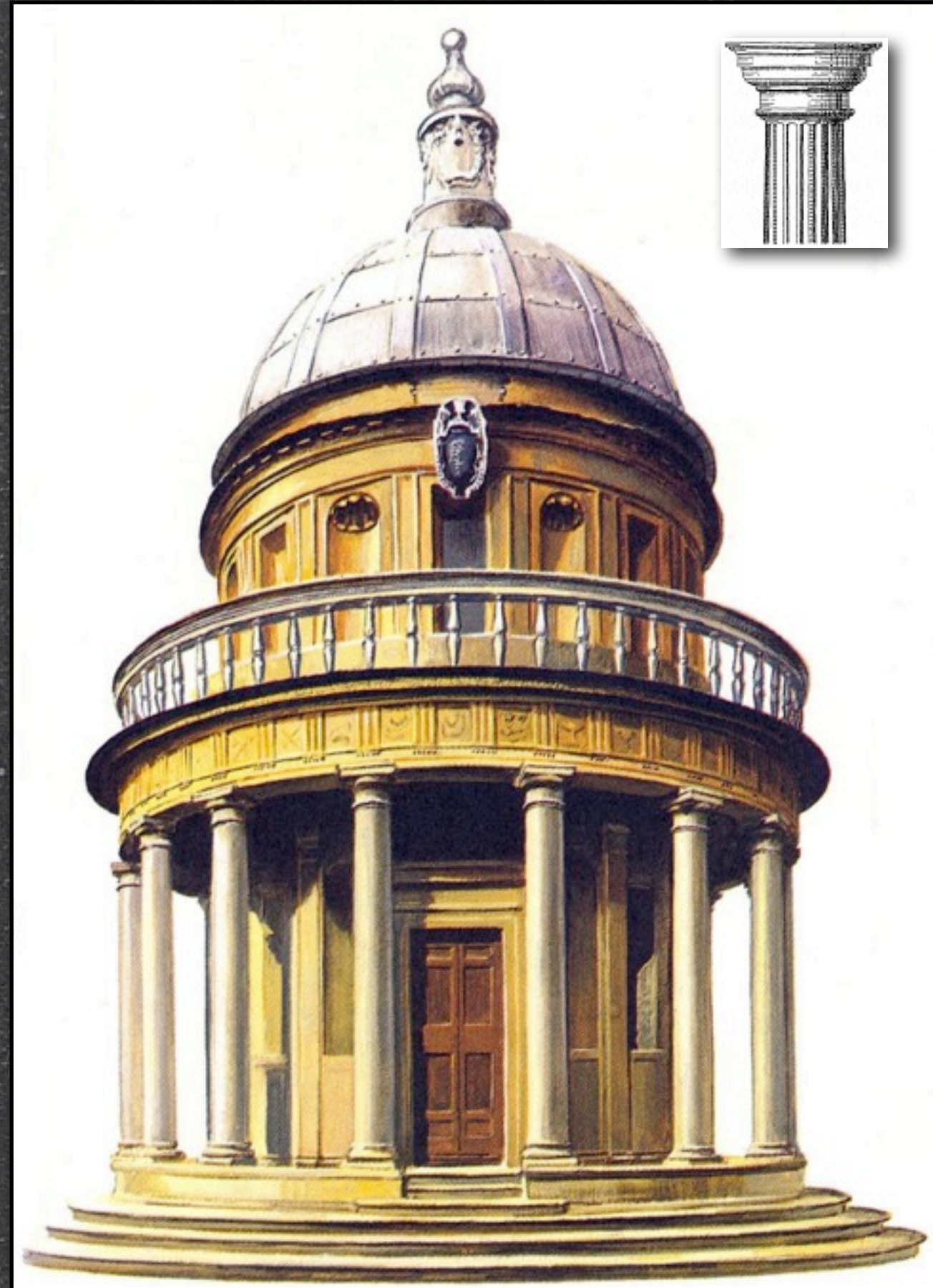
kuppelhvælv

dorisk triglyf-frise

balustrade

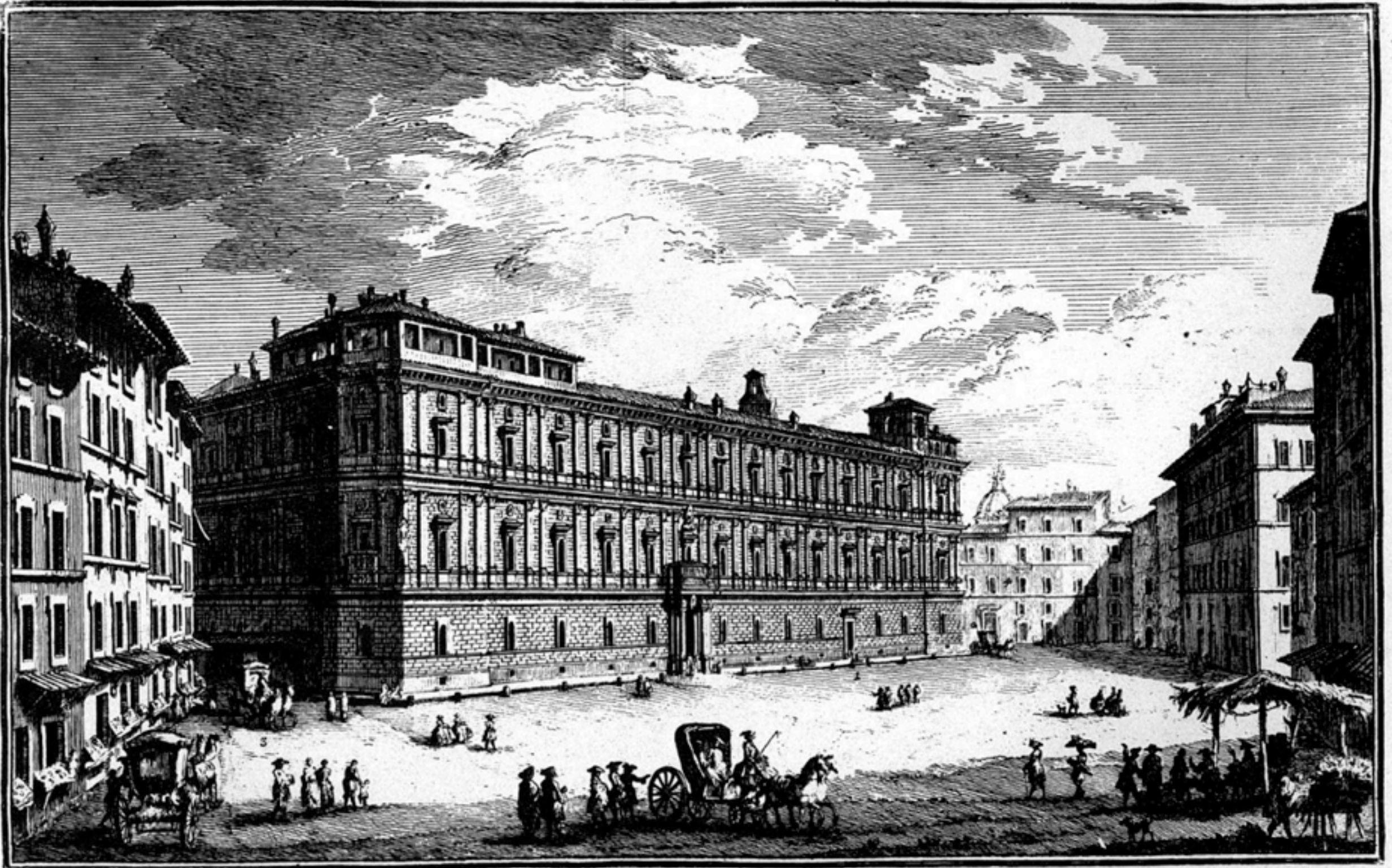
Frisen i det doriske tempel

Donato Bramante: Il Tempietto i
Rom - 1502

Palazzo della Cancelleria * 1489-1513

http://en.wikipedia.org/wiki/Palazzo_della_Cancelleria

G. Vasi del. sc.

Palazzo della Cancelleria Apostolica

1. Chiesa di S. Lorenzo, e Damiano, 2. Vicolo de' Leutari, 3. Strada degli Argentieri, volgarmente detta del Pellegrino, 4. Palazzo del Marchese Galli.

73

Palazzo della Cancelleria – Rom

Arkitekt: noget usikkert – men måske Bramante

Første renæssancepalads

i Rom – 1489-1513 med
inspiration i Palazzo
Rucellai i Firenze (Leone
Battista Alberti 1446-51)

Forenkling i
udsmykning

Udsmykning

let/enkel
rusticering

- Facade i tre
stokværk
- Horisontal
fremtoning via
vandrette “bånd” –
bl.a.
renæssancegesims
- Fast rytme skabt via
pilastre, bueformede
vinduer og
medaljoner

Renæssance

Palazzo della Cancelleria – Gårdspladsen

Palazzo della Cancelleria i Rom

- Søjlebåret overdækket dobbeltgang (loggia) i “romersk” stil – rundbuer og krydshvælv
- geometrisk ornamentik
- orden – enkelthed – strenghed

Palazzo Sapienza

Arkitekt: Giacomo della Porta

Piazza S. Eustachio 33 eller Corso Rinascimento

Dette palads rummede Roms Universitet fra 1440 til 1935, hvorefter det flyttede ud i Universitetsbyen ved S. Lorenzo fuori le Mura. Bygningen rummer idag statsarkivet.

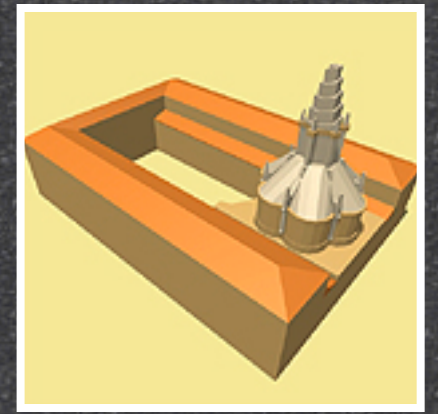
Pave Bonifacio VIII grundlagde et universitet i 1303 med bygninger i Trastevere, men op igennem 1400-tallet blev studenterne undervist i en bygning ved S. Eustachio. Paverne Alessandro VI (1492-1503), Leone X (1513-1521) og ikke mindst Pio IV (1559-1565) arbejdede for at få et nyt universitet på dette sted. Men det blev pave Gregorio XIII (1572-1585), der lod Giacomo Della Porta iværksætte bygningen af dette udsædvanligt smukke palads, der blev fulendt under Sisto V (1585-1590).

Her skal man indenfor og se den smukke gård, der er omgivet af søjlegang og buer på de tre sider, medens den fjerde udgøres af Borrominis pragteksemlar af en barokkirke S. Ivo alla Sapienza, der blev udført på bestilling af pave Urbano VIII (1623-1644). Dette gårdanlæg afsluttet oppe mod himlen af kuplen og det snoede spir over S. Ivo er en oplevelse.

Palazzo Sapienza

Arkitekt: Giacomo della Porta

Barok-universitetsbygning i “teaterstil”

Gården med S. Ivo alla Sapienza i baggrunden

FRANCESCO BORROMINI

S.IVO ALLA SAPIENZA

Barokkirke fra 1642 - 1650

Kirken startede, omkring det 14. århundrede, som et kapel for Roms universitet. Universitetet kaldes "La Sapienza", og kirken er indviet til Sankt Ivo, deraf kirkens navn.

Borromini måtte tilpasse hans projekt til det eksisterende palads. Han valgte en grundplan som en davidsstjerne, og integrerede kirkens facade med paladsets gård. Kuplen med dens spirallanterne, er bemærkelsesværdigt original. Denne var inspirationen for den danske arkitekt Laurids de Thurah, da han i 1752 byggede det nye snoede spir på Vor Frelser Kirke i København.

Interiørets komplekse rytmer opstår af en beundringsværdig geometri. Det er en rationel arkitektur - kompliceret at betragte, men på papiret danner to overlappende ligebenede trekanten og en cirkel basis for en sekskantet række af kapeller og altre i en symmetrisk kirke. Interiørets bølgende former, både konkave og konvekse, skaber en uharmonisk og alligevel tiltalende effekt. Dekorationerne er en blanding af originale organiske (englehoveder end seks vinger) og geometriske former (stjerner). Op langs soklerne på tre af kuplens piller ses den pavelige Chigi-families symbol, "seks bjerge under en stjerne".

Interiørets vigtigste kunstværk er Pietro da Cortonas altertavle, der fremstiller Sankt Ivo.

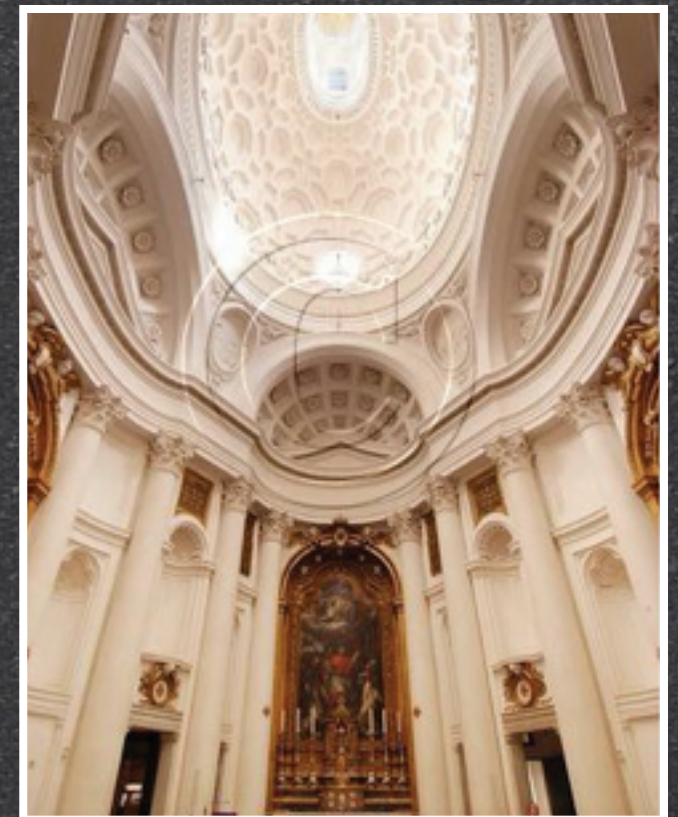
FRANCESCO BORROMINI

S. Carlo alle Quattro Fontane

Dette er Borromini's første store selvstændige arbejder som arkitekt og regnes for et af hans mesterværker. For en spansk munkeorden fik han til opgave at bygge kirkerummet og det tilhørende kloster i 1634. Først tredive år senere i 1664-67 vendte han tilbage for at bygge kirkens facade i paladsstil i to etager, hver med tre fag. Kirkens grundplan er ikke større end den kan ligge inde i en af de kæmpepiller, der bærer kuplen på S. Pietro.

BAROKFACADE FOR FULD UDBLÆSNING

BAROKFACADE FOR FULD UDBLÆSNING

FRANCESCO BORROMINI

S.AGNESE IN AGONE

På Piazza Navona lod Innocenzo X i 1652 opføre S. Agnese in Agone på det sted, hvor legende sagde, at den hellige Agnes led sit martyrium under Diokletians

kristenforfølgelser. Den dybe, konkave facade, gør det muligt at se kuplen selv om man står meget tæt på kirken. Dette er en særdeles genial løsning, der lægger op til drilleriet om, at statuen på G. L. Berninis fontæne foran kirken holder hånden op af frygt for, at facaden skal vælte. Kirkens indre i overdådig udsmykning er også Borrominis værk.

Perspektivering

- Arkitekturens formsprog: Arksite: <http://www.arksite.dk/wm1>
- Analysemetoder til arkitektur fra Arksite+: <http://www.arksiteplus.dk/wm142075>